

ЦИФРОВІ ЄВРОПЕЙСЬКІ РЕСУРСИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ. Кравчина О. Є.

Науковий співробітник відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій, Інститут цифровізації освіти НАПН України

Ключові слова: підприємницька компетентність вчителів, європейські онлайн-ресурси, професійний розвиток педагогів, підприємницька освіта, EntreCompEdu, онлайн-курси та інструменти.

Дедалі більша потреба в підприємницьких навичках та роль вчителів у формуванні підприємницької компетентності учнів обумовлює необхідність професійного розвитку педагогів у цій сфері. Європейські країни мають багатий досвід та передові практики у розвитку підприємницької освіти. Використання їхніх онлайн-ресурсів дозволяє запозичити цей досвід та адаптувати його до української системи освіти. Європейські країни мають багатий досвід та передові практики у розвитку підприємницької освіти, а використання їхніх онлайн-ресурсів дозволяє запозичити цей досвід та адаптувати його до української системи освіти. Отже, дослідження цієї теми допоможе виявити найкращі європейські ресурси та розробити ефективні стратегії для безперервного професійного вдосконалення підприємницьких компетентностей українських вчителів. Можна виділити кілька країн Європи, які мають найбільш передовий досвід у розвитку підприємницької освіти, серед яких: Фінляндія, яка вважається однією з найбільш інноваційних країн у галузі підприємницької освіти, оскільки підприємницькі навички інтегровані в національний навчальний план на всіх рівнях освіти (країна брала активну участь у проєкті ЄС "Підприємницька школа"; Нідерланди були співзасновниками європейської мережі підприємницької освіти EE-NUB та залишаються активними учасниками міжнародних ініціатив у цій сфері, а підприємницька освіта є пріоритетом на всіх рівнях - від початкової школи до університетів; у Великій Британії функціонують численні центри підприємництва при університетах, також підприємницькі компетенції інтегровані в навчальні програми педагогічної освіти та існує національна стратегія з розвитку підприємницьких навичок; в Естонії, яка є передовою у Європі із запровадження онлайн-ресурсів та цифрових інструментів для підприємницької освіти успішно реалізовані проєкти з розвитку підприємницьких компетентностей вчителів; Данські навчальні заклади на всіх рівнях інтегрують підприємницькі елементи у свої програми та країна бере активну участь у європейських ініціативах EntreComp та EntreCompEdu тощо.

Європейські онлайн-платформи, курси та інструменти дозволяють гнучко та ефективно оновлювати та поглиблювати підприємницьку компетентність вчителів, надаючи зручний доступ до перевірених та високоякісних матеріалів у будь-який час та з будь-якого місця.

На допомогу вчителям у Європі створено низку корисних онлайн-ресурсів для самоосвіти та професійного вдосконалення у сфері підприємництва які охоплюють різноманітні аспекти підприємницької компетентності: розвиток креативного та інноваційного мислення, навички управління проектами, фінансова грамотність, формування підприємницького світогляду. Вони пропонують гнучкі можливості дистанційного навчання для майбутніх та працюючих педагогів. Доступність якісних онлайн-матеріалів сприяє безперервному професійному розвитку вчителів, обміну досвідом та кращими практиками підприємницької освіти між країнами Європи. Питання розвитку підприємницької компетентності вчителів також є предметом наукових досліджень у Європі, ось деякі з них:

- Проєкт EntreCompEdu (2020-2022) - розробка Європейської рамки підприємницької компетентності для викладачів та інструментів її оцінювання [1]. Проєкт є ініціативою, спрямованою на розвиток підприємницьких навичок серед учнів та студентів шляхом інтеграції Концепції Підприємливості в освітній процес. Основною метою цього проєкту є створення ресурсів та методик для вчителів і тренерів, які допоможуть їм ефективно впроваджувати підприємницьке навчання у своїх класах та групах. В рамках проєкту створено базову рамку підприємницької компетентності (EntreComp), яка визначає 15 ключових компетенцій для підприємництва, які можна розвивати через освіту.

- Дослідження "Викладаючи підприємництво: трансформаційний шлях від теорії до практики" (2020) від Європейської мережі підприємницької освіти (EE-HUB) є ключовим документом, в якому відображені результати дослідження щодо ефективності та методики викладання підприємництва в освітніх закладах. Дослідження орієнтоване на тих, хто займається розвитком та впровадженням підприємницької освіти в освітніх закладах. Розроблено рекомендації для вчителів, освітніх закладів та політиків щодо поліпшення підприємницької освіти, а також надано пропозиції щодо стратегій навчання та розвитку підприємницьких навичок.

- Публікація "Розвиваючи підприємницьку компетентність викладачів" (2019) від Європейського центру розвитку професійної освіти (CEDEFOP) є значущим документом, в якому відображається важливість розвитку підприємницької

компетентності серед викладачів та пропонуються конкретні стратегії та рекомендації для досягнення цієї мети. Ця праця орієнтована на політиків у галузі освіти, а також на практиків та дослідників, які зацікавлені в розвитку підприємницької освіти.

– Звіт "Підприємницька компетентність вчителів в Європі" (2016), створений Європейською Комісією в рамках ініціативи ET2020, є важливим документом, що досліджує рівень та потреби у розвитку підприємницької компетентності серед вчителів у країнах Європи, виявлення сильних та слабких сторін розвитку підприємницьких навичок серед вчителів. В документі представлено рекомендації для політиків, освітніх установ та тренерів щодо покращення розвитку підприємницької компетентності вчителів, а також пропозиції щодо подальших кроків та стратегій для підвищення рівня підприємницької освіти в Європі .

– Проєкт "Підприємницька школа", проведений Європейським Союзом у період з 2014 по 2017 рік, був спрямований на дослідження та поширення кращих практик щодо інтеграції підприємництва у педагогічну освіту. Основною метою було стимулювання підприємницького мислення та навичок серед учнів та студентів шляхом модернізації навчальних програм та методик.

Дані дослідження аналізують концепції, моделі, методи та виклики розвитку підприємницької компетентності вчителів, оцінюють ефективність різних підходів, розробляють інструменти вимірювання, пропонують рекомендації для політики і практики. Наукові праці сприяють кращому розумінню цієї тематики, обміну досвідом між країнами та вдосконаленню процесу формування підприємницьких компетенцій у педагогічних працівників. Ці матеріали доступні в відкритому доступі і можуть стати корисним джерелом для вивчення питання розвитку підприємницьких компетенцій вчителів на основі європейського досвіду та наукових даних. Проаналізувавши вищезазначені документи можна виділити кілька ключових напрямків у навчанні вчителів підприємницьким компетенціям в Європі:

– включення підприємницьких компетенцій до програм підготовки вчителів (багато університетів та педагогічних ЗВО інтегрують курси з підприємництва та підприємницьких навичок (креативність, ініціативність, ризик-менеджмент тощо) до програм підготовки майбутніх вчителів;

– професійний розвиток працюючих вчителів (включає курси підвищення кваліфікації, тренінги, семінари для працюючих вчителів з метою розвитку їх

підприємницької компетентності, організаторами таких курсів є міністерства освіти, неурядові організації, бізнес-асоціації тощо);

- навчання через практику (вчителі залучаються до реальних підприємницьких проєктів, стажувань у компаніях, співпраці з підприємцями для набуття практичного досвіду та навичок);

- міжнародні проєкти та програми (існують різноманітні європейські проєкти Erasmus+, європейські структурні фонди, що фінансують ініціативи з підприємницької освіти вчителів: EntreEd, DESI-UP тощо);

- онлайн-ресурси та інструменти (розробляються онлайн-курси, відеоматеріали, тестові завдання, інструменти самооцінки підприємницької компетентності для безперервного навчання вчителів);

- обмін кращими практиками (створюються платформи та мережі для обміну успішними методиками викладання підприємництва між вчителями та експертами з різних країн).

Загалом підходи спрямовані на інтегрування підприємницького мислення на всіх етапах підготовки та професійного розвитку вчителів.

Наведемо деякі корисні онлайн-ресурси, які спрямовані на розвиток підприємницької компетентності вчителів.

Першою є платформа EntreCompEdu, доступна за адресою <https://www.entrecompedu.eu/>, є важливим ресурсом для розвитку підприємницьких навичок серед вчителів та освітніх працівників. Ця платформа була розроблена в рамках проєкту EntreCompEdu, який отримав фінансування від Європейського Союзу та є цінним інструментом для вчителів, що допомагає їм підвищити рівень своїх підприємницьких навичок та успішно впроваджувати підприємницьку освіту в навчальний процес. Це комплексний онлайн-ресурс, створений спеціально для розвитку підприємницьких компетентностей вчителів різних предметних галузей. Ця платформа включає:

- Навчальні модулі: інтерактивні курси з основ підприємництва, генерації бізнес-ідей, створення стартапів, маркетингу; курси з розробки бізнес-планів, управління проєктами, фінансової грамотності; модулі з розвитку підприємницьких навичок - творчого мислення, лідерства, ризик-менеджменту тощо; відеолекції провідних експертів, кейси реальних компаній, ділові симуляції.

- Соціальну мережу: профілі учасників для налагодження зв'язків та професійних контактів; групи за інтересами, форуми для обговорення ідей та проєктів; можливість

створення віртуальних спільнот практики підприємництва; відеоконференції та вебінари з успішними підприємцями, бізнес-тренерами.

- Проектну діяльність: особисті та командні проектні кабінети з хмарними інструментами для співпраці; засоби для мозкових штурмів, створення бізнес-моделей; віртуальні дошки, календарі, диски для ведення проектів; зручні можливості отримувати зворотний зв'язок від менторів, експертів.

- Ресурси та інструменти: бібліотеку навчальних матеріалів, електронних книг, методичних посібників; доступ до баз даних потенційних інвесторів, партнерів, дослідницьких центрів; програмне забезпечення для дизайну, презентацій, фінансових розрахунків; рекомендаційну систему для підбору корисного контенту.

- Портфоліо та сертифікацію: електронні портфоліо для демонстрації навичок, досягнень, проектних робіт; можливість отримувати цифрові значки за успішне завершення курсів; верифікація здобутих сертифікатів та кваліфікацій від авторитетних органів.

Платформа EntreCompEdu інтегрує численні функції для всебічного розвитку підприємницької грамотності вчителів - від опанування теоретичних знань до практичного досвіду створення інноваційних проектів і формування відповідних компетенцій у безпечному віртуальному середовищі.

Наступним є цифровий курс "Digital and Entrepreneurial Teachers for a Fast-Changing World" (<https://edeskeurope.eu/e-desk-mooc/>), це масовий відкритий онлайн-курс (MOOC), орієнтований на викладачів вищої освіти та інших педагогічних працівників по всьому світу, розроблений проектом e-DESK та фінансований Європейською Комісією. Метою курсу є розвиток цифрової компетентності та підприємницьких навичок викладачів, а також навчання новим методам навчання та надання ресурсів для інтеграції концепцій цифрових компетентностей і підприємництва у викладання. Курс складається з 10 модулів, зосереджених на підприємницьких і цифрових компетенціях, дизайні навчання, інноваційних педагогічних підходах, корисних інструментах і матеріалах. Курс охоплює такі теми: компетенції та цінності, розвиток підприємницьких компетентностей, реальні вимоги, педагогічні підходи, оцінювання цифрових навичок, дизайн навчання, навчальні ресурси, забезпечення якості, моделі викладання та навчання. Особливостями курсу є онлайн формат із гнучким розкладом, він є безоплатний та не потребує попередніх знань, а після його завершення видається акредитований диплом, також курс доступний на різних навчальних платформах (NAU, NOVA, Moodle).

Корисним є безплатний онлайн-курс "Teaching Entrepreneurship" (<https://academy.europa.eu/courses/teaching-entrepreneurship>) для викладачів вищої освіти всіх дисциплін, які бажають інтегрувати підприємництво у свої заняття та зацікавлені в навчанні через підприємництво та заохоченні студентів розвивати підприємницьке мислення. Метою курсу є зміцнення розуміння потреби в підприємстві у вищій освіті та розвинути підприємницькі компетенції викладачів на основі рамки компетенцій EntreComp, а також навчити "викладати через підприємництво". Навчальними цілями курсу є: надання базових знань про підприємництво та EntreComp; пояснення про те, що таке підприємницьке мислення; представлення рамки для розв'язання проблем та прийняття рішень; ознайомлення із системним мисленням та його наслідками; висвітлення потреб в постійних інноваціях та використанні співтворчості; надання інформації про відповідальне підприємництво; представлення коучингу як способу вирівнювання знань студентів для досягнення оптимальних результатів. Курс є безплатний та пропонується Європейською Комісією в рамках ініціативи EntreTime, спрямованої на зміцнення підприємницької освіти у вищих навчальних закладах.

Європейські онлайн-ресурси для розвитку підприємницької компетентності вчителів наголошувати на важливості формування підприємницьких навичок у педагогів для ефективного навчання учнів. Представлено огляд низки наукових проєктів та публікацій Європейського Союзу, присвячених цій темі, зокрема EntreCompEdu, дослідження EE-HUB, публікації від CEDEFOP та Європейської Комісії. Описуються різні підходи до навчання вчителів підприємницьким компетенціям: інтеграція в програми підготовки, курси підвищення кваліфікації, залучення до практичних проєктів, участь у міжнародних ініціативах, використання онлайн-ресурсів тощо. Детально розглядається онлайн-платформа EntreCompEdu як корисний інструмент для безперервного розвитку підприємницьких навичок педагогів за допомогою навчальних курсів, відео, вебінарів, соціальної мережі, проєктної діяльності. Досвід європейських країн щодо включення підприємницьких компетенцій до програм підготовки вчителів може бути використаний в українських педагогічних ЗВО. Таким чином, європейські ресурси можуть сприяти модернізації системи педагогічної освіти в Україні та підвищенню рівня підприємницьких компетентностей серед українських вчителів.

Список використаних джерел

EntreCompEdu. (2022). EntreCompEdu platform. <https://www.entrecompedu.eu/>

- European Commission. (2016). Entrepreneurship competence: An overview of existing data and policies and information on current entrepreneurship offerings in European Union education systems (ET 2020 Working Group on Promoting Entrepreneurship Education). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5643869-986a-11e7-b92d-01aa75ed71a1>
- European Network for Entrepreneurship Education. (2020). Teaching entrepreneurship: A road from theory to practice. <https://www.ee-hub.eu/research-publications/research-reports.html>
- Komarkova, I., Gagliardi, D., Conrads, J., & Collier, A. (2015). Entrepreneurship competence: An overview of existing concepts, policies and initiatives (Final report). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2801/317327>
- Kotzeva, C., Marín García, J., & Zangata, G. (2019). Developing entrepreneurship competence of teachers (Research Paper No 66). CEDEFOP. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5566>
- European Commission. (2014-2017). Entrepreneurial school [Multi-country project]. https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/entrepreneurial-school_en